

TĂNG CƯỜNG QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG DẠY - HỌC NHẪM NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG DẠY VÀ HỌC TẠI CÁC TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ HIỆN NAY

DƯƠNG VĂN DÂN*

Ngày nhận bài: 27/03/2017; ngày sửa chữa: 29/03/2017; ngày duyệt đăng: 31/03/2017.

Abstract: The quality of teaching at secondary schools depends on many factors, particularly teaching management which has a heavy workload. Therefore, innovating administrative management, especially management of teaching is required to improve teaching quality at secondary schools in current period.

Keywords: Teaching management, improve the quality of teaching, secondary schools.

Đặt vấn đề

Chất lượng dạy và học tại các trường học nói chung, tại các trường trung học cơ sở (THCS) nói riêng phụ thuộc vào nhiều yếu tố, trong đó có công tác quản lý (QL) hoạt động dạy học (HĐDH). Khi bàn về việc nâng cao chất lượng giáo dục (GD), chúng ta thường tập trung vào cải cách, đổi mới nội dung chương trình sách giáo khoa, vào chất lượng đội ngũ giáo viên (GV), cơ sở vật chất, trang thiết bị, đồ dùng dạy học (DH)... mà ít chú ý tới việc tăng cường công tác quản lý hành chính nhà nước (QLHCNN) và QL hoạt động dạy - học. Thực tiễn và kinh nghiệm cho thấy, việc tăng cường, nâng cao chất lượng QL HĐDH góp phần quan trọng đối với chất lượng, hiệu quả của GD-ĐT và chất lượng dạy - học tại các trường THCS.

1. Quản lý và QLHCNN trong các cơ sở GD

Có nhiều quan niệm, định nghĩa khác nhau về "QL" và "QL nhà nước" trong các cơ sở GD-ĐT. Từ góc nhìn chung nhất, có thể hình dung QL là sự tác động có ý thức của chủ thể QL để chỉ huy, điều hành, hướng dẫn, kiểm soát các quá trình xã hội và các hành vi, hoạt động của con người (đối tượng, khách thể QL nói chung) nhằm đạt được những mục tiêu chung vì sự tiến bộ xã hội và phù hợp với các quy luật tất yếu khách quan. QL là quá trình không thể thiếu được đối với đời sống xã hội. Ở đâu có con người và các mối quan hệ xã hội, ở đó có các quá trình QL và hoạt động QL. QL diễn ra trên mọi góc độ, khía cạnh, lĩnh vực của đời sống xã hội, trong đó có lĩnh vực GD.

Khái niệm "QL nhà nước" hình thành cùng với sự xuất hiện của nhà nước trong xã hội. Đây là hình thức QL gắn liền với quyền lực nhà nước, là việc sử

dụng quyền lực nhà nước để tiến hành các hoạt động QL. Từ đó, có thể hình dung QLHCNN là hoạt động thực thi quyền hành pháp, là sự tác động có tổ chức và điều chỉnh bằng quyền lực nhà nước đối với các quá trình xã hội và hành vi, hoạt động của công dân do các cơ quan nhà nước tiến hành để thực hiện chức năng, nhiệm vụ của nhà nước, phát triển các mối quan hệ xã hội, duy trì trật tự pháp luật, thỏa mãn mọi nhu cầu hợp pháp của người dân. Như vậy, QLHCNN là công việc vô cùng quan trọng trong một chế độ xã hội văn minh, dân chủ. Sự vận động, phát triển, tiến bộ của xã hội phụ thuộc rất lớn vào chất lượng của công tác này.

Trong lĩnh vực GD, mà cụ thể là trong các đơn vị cơ sở của ngành GD-ĐT, hoạt động QLHCNN có nội dung rất rộng lớn, phong phú. Hoạt động này bao trùm từ việc QL HĐDH của GV và học sinh (HS), QL kế hoạch năm học, chương trình đào tạo, QL hoạt động ngoài giờ lên lớp, tự học, QL cơ sở vật chất, trang thiết bị, đồ dùng DH cho đến QL con người, đội ngũ GV, QL công tác chính trị, tư tưởng, QL thông tin, công tác đoàn thể... cho đến công tác QL tài chính, thu chi, QL việc cấp phát các loại văn bằng, chứng chỉ... Có thể nói đây là công việc hết sức rộng lớn, đa dạng, phức tạp.

2. Trường THCS và hoạt động QL HĐDH tại các trường THCS

Theo Điểm 2, Điều 22, Luật Giáo dục (năm 2005), quá trình GD THCS ở nước ta hiện nay được thực hiện trong bốn năm học, từ lớp 6 đến lớp 9. HS vào học lớp 6 phải hoàn thành chương trình tiểu học, có

* Phòng Giáo dục - Đào tạo quận 8 TP. Hồ Chí Minh

độ tuổi là 11. Theo Điều 2, Điều lệ trường THCS, trường trung học phổ thông và trường phổ thông có nhiều cấp học (ban hành kèm theo Thông tư số 12/2011/TT-BGDĐT ngày 28/3/2011 của Bộ trưởng Bộ GD-ĐT), trường trung học là cơ sở GD phổ thông của hệ thống GD quốc dân, trường có tư cách pháp nhân, có tài khoản và con dấu riêng.

Theo Điều 23, Luật Giáo dục (năm 2005), mục tiêu của GD THCS nhằm giúp HS phát triển toàn diện về đạo đức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ và các kỹ năng cơ bản, phát triển năng lực cá nhân, tính năng động và sáng tạo, hình thành nhân cách con người Việt Nam xã hội chủ nghĩa, xây dựng tư cách và trách nhiệm công dân; chuẩn bị cho HS tiếp tục học lên hoặc đi vào cuộc sống lao động, tham gia xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

GD THCS nhằm giúp HS củng cố và phát triển những kết quả của GD tiểu học; có trình độ học vấn phổ thông cơ sở và những hiểu biết ban đầu về kỹ thuật và hướng nghiệp để tiếp tục học trung học phổ thông, trung học chuyên nghiệp, học nghề hoặc đi vào cuộc sống lao động.

Điều 3, Điều lệ Trường THCS [1] đã nêu rõ nhiệm vụ và quyền hạn của trường THCS như sau: Tổ chức giảng dạy, học tập và các hoạt động GD khác theo mục tiêu, chương trình GD phổ thông dành cho cấp THCS và cấp trung học phổ thông do Bộ trưởng Bộ GD-ĐT ban hành. Công khai mục tiêu, nội dung các hoạt động GD, nguồn lực và tài chính, kết quả đánh giá chất lượng GD; - QL GV, cán bộ, nhân viên theo quy định của pháp luật; - Tuyển sinh và tiếp nhận HS; vận động HS đến trường; QL HS theo quy định của Bộ GD-ĐT; - Thực hiện kế hoạch phổ cập GD trong phạm vi được phân công; - Huy động, QL, sử dụng các nguồn lực cho hoạt động GD. Phối hợp với gia đình HS, tổ chức và cá nhân trong hoạt động GD; - QL, sử dụng và bảo quản cơ sở vật chất, trang thiết bị theo quy định của Nhà nước; - Tổ chức cho GV, nhân viên, HS tham gia hoạt động xã hội; - Thực hiện các hoạt động về kiểm định chất lượng GD; - Thực hiện các nhiệm vụ, quyền hạn khác theo quy định của pháp luật.

3. Tăng cường QL HĐDH nhằm nâng cao chất lượng DH tại các trường THCS

Ở trường THCS, dạy và học là hoạt động trung tâm, đặc trưng của nhà trường. QLHCNN đối với HĐDH là QL quá trình dạy của GV và quá trình học của HS. Đây là hai quá trình thống nhất gắn bó hữu cơ. Quá trình dạy và học là tập hợp những hành động liên tiếp của GV và của HS được GV hướng dẫn.

Những hành động này nhằm làm cho HS tự giác nắm vững hệ thống kiến thức, kỹ năng và kỹ xảo và trong quá trình đó phát triển năng lực nhận thức, nắm được các yếu tố của văn hóa lao động trí óc và chân tay, hình thành những cơ sở của thế giới quan và nhân sinh quan đúng đắn.

Nội dung QL hoạt động dạy của GV là QL việc thực hiện chương trình DH. Về nguyên tắc, chương trình là pháp lệnh nhà nước do Bộ GD-ĐT ban hành. Các trường phải QL chặt chẽ việc thực hiện chương trình, nội dung sách giáo khoa, phải thường xuyên kiểm tra, nhắc nhở, quán triệt, làm cho GV nắm vững chương trình, không được tùy tiện thay đổi, thêm bớt hoặc làm sai lệch nội dung chương trình DH. Toàn bộ hoạt động dạy và học phải dựa vào nội dung chương trình, thực hiện theo yêu cầu và hướng dẫn của chương trình, cần nắm vững nguyên tắc cấu tạo chương trình DH của cấp học, môn học; kế hoạch DH, phương pháp DH đặc trưng của từng môn học.

QLHCNN việc thực hiện chương trình DH của GV là QL việc dạy đúng và đủ chương trình quy định. Để thực hiện yêu cầu này, mỗi trường THCS cần làm một số việc sau đây: - Yêu cầu GV lập kế hoạch DH môn học. Đây là kế hoạch chủ yếu của GV và cần phải được trao đổi trong tổ chuyên môn; - Bảo đảm thời gian quy định cho chương trình; - Hiệu trưởng, phó hiệu trưởng, tổ trưởng chuyên môn phải theo dõi thực hiện chương trình hàng tuần, hàng tháng của GV; - Sử dụng các phương tiện hỗ trợ cho việc theo dõi: Sổ báo giảng, sổ ghi đầu bài, tập ghi bài của HS...; - Hướng dẫn, kiểm tra, giám sát việc GV soạn bài, chuẩn bị lên lớp; - Chỉ đạo tổ chuyên môn tổ chức trao đổi phương hướng giảng dạy những bài khó, những tư liệu mới cần bổ sung vào bài giảng, những điều kiện vật chất, kỹ thuật cần cho bài giảng; - Xây dựng tiêu chuẩn đánh giá giờ lên lớp chung cho các môn và có thể riêng cho từng loại bài học đối với từng môn học; - Để góp phần nâng cao trình độ chuyên môn của GV, các trường cần chỉ đạo việc tổ chức các chuyên đề về giờ lên lớp. Thực tiễn cho thấy, đây là cách tự bồi dưỡng có hiệu quả, thiết thực nhất đối với GV; - Các trường THCS cần nắm được tình hình của GV thực hiện sự kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của HS với những nội dung sau: + Có lịch kiểm tra hàng tháng và cả học kỳ; + Thực hiện đúng chế độ kiểm tra, cho điểm theo quy định hiện hành của Bộ GD-ĐT; + Chấm, trả bài đúng thời hạn; + Báo cáo tình hình kiểm tra theo quy định của trường.

DH và GD trong sự thống nhất là hoạt động trung tâm của nhà trường. Mọi hoạt động đa dạng và phức tạp của nhà trường đều hướng vào hoạt động trung tâm đó. Vì vậy trọng tâm của việc QLHCNN trong trường học là QL HĐDH và GD. Đó chính là QL hoạt động lao động sư phạm của người thầy và hoạt động học tập, rèn luyện của trò và hoạt động này được diễn ra chủ yếu trong HĐDH.

QL HĐDH là QL một quá trình xã hội, một quá trình sư phạm đặc thù, nó tồn tại như là một hệ thống, bao gồm nhiều thành tố cấu trúc như: mục đích và nhiệm vụ DH, nội dung DH, phương pháp DH và phương tiện DH, thầy với hoạt động dạy, trò với hoạt động học tập, kết quả DH. QL hoạt động học tập của HS là công tác QL về nền nếp, thái độ, kết quả học tập. Việc tổ chức và hướng dẫn HS học tập cũng nằm trong công tác chỉ đạo của trường. Thực chất, đây là nhiệm vụ của GV bộ môn, song cần có sự quan tâm chỉ đạo của cán bộ QL để đảm bảo có sự thống nhất trong các GV. Về việc này đội ngũ cán bộ QL cần kết hợp với Đoàn, Đội nhằm tạo nên phong trào quần chúng rộng rãi trong nhà trường.

GD THCS được tiến hành bằng nhiều hình thức, nhưng hình thức đặc trưng cơ bản nhất của GD THCS là hình thức DH. Kết quả trực tiếp của quá trình DH là học vấn, bao gồm cả phương pháp nhận thức, hành động và năng lực chuyên biệt của người học. Chất lượng DH chính là chất lượng của người học hay tri thức phổ thông mà người học lĩnh hội được. Vấn học vấn toàn diện, vững chắc ở mỗi người là chất lượng đích thực của DH.

Chất lượng DH liên quan mật thiết với hiệu quả DH. Nói đến hiệu quả DH tức là nói đến mục tiêu đã đạt được ở mức độ nào, sự đáp ứng kịp thời yêu cầu của nhà trường, chi phí tiền của, sức lực và thời gian cần thiết ít nhất nhưng lại mang lại kết quả cao nhất. Chất lượng DH được nhìn từ góc độ là giá trị tăng thêm, cách nhìn này muốn nói lên tác động ảnh hưởng của nhà trường với người học. Chất lượng DH được đánh giá bởi sự phát triển của các yếu tố cấu thành nên quá trình DH, sao cho các yếu tố đó càng tiến sát mục tiêu đã định bao nhiêu thì kết quả của quá trình ấy càng cao bấy nhiêu. Để thực hiện việc đánh giá, người ta chuyển mục tiêu DH sang hệ thống tiêu chí, thông thường dựa trên 3 tiêu chí cơ bản cơ bản: *kiến thức, kĩ năng, thái độ*.

Chất lượng DH ở trường THCS được đánh giá chủ yếu về hai mặt: *học lực* và *hạnh kiểm* của người học. Các tiêu chí về học lực là kiến thức, kĩ năng

vận dụng và thái độ. Về bản chất, hạnh kiểm phản ánh trình độ phát triển của ý thức trong mối quan hệ với những người khác, nhà trường, gia đình, xã hội và bản thân. Có 4 tiêu chí: sự hiểu biết về các chuẩn mực hiện hành; năng lực nhận dạng hành vi; các tác động chi phối hành động; sự thể hiện thái độ tình cảm.

Chất lượng DH liên quan chặt chẽ đến yêu cầu KH-XH của đất nước. Sản phẩm DH được xem là có chất lượng cao khi nó đáp ứng tốt mục tiêu GD mà yêu cầu KT-XH đặt ra với GD THCS trong điều kiện nền kinh tế nước ta đang chuyển đổi cả về cơ cấu và cơ chế QL.

Kết luận

Các lĩnh vực của đời sống xã hội đang đổi mới toàn diện và sâu sắc đòi hỏi ngành GD phải tạo ra được chất lượng mới so với những giai đoạn trước. Sự nghiệp đổi mới căn bản, toàn diện nên GD Việt Nam theo tinh thần Nghị quyết số 29-NQ/TW của Ban Chấp hành Trung ương đang diễn ra cả về chiều rộng lẫn chiều sâu. Trong công cuộc đổi mới, GD phổ thông đã và đang triển khai thực hiện những chủ trương, biện pháp về đổi mới mục tiêu, nội dung, phương pháp, quy trình DH và đã cố gắng từng bước tăng cường điều kiện và phương tiện để đảm bảo nâng cao chất lượng DH. Tuy nhiên, theo chúng tôi, việc đổi mới, tăng cường công tác QL HĐDH và QLHCNN nói chung trong GD vẫn chưa được chú trọng đúng mức. Quan tâm tăng cường công tác này chính là một trong những giải pháp có tính chất quan trọng nhằm nâng cao chất lượng GD-ĐT. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ GD-ĐT (2011). *Điều lệ trường trung học cơ sở, trường trung học phổ thông và trường phổ thông có nhiều cấp học* (ban hành kèm theo Thông tư số 12/2011/TT-BGDĐT ngày 28/03/2011).
- [2] Bộ GD-ĐT (2012). *Thông tư số 42/2012/TT-BGDĐT Ban hành quy định về tiêu chuẩn đánh giá chất lượng giáo dục và quy trình, chu kỳ kiểm định chất lượng giáo dục cơ sở giáo dục phổ thông, cơ sở giáo dục thường xuyên*.
- [3] Bộ GD-ĐT (2015). *Thông tư số 35/2015/TT-BGDĐT ngày 31/12/2015 hướng dẫn công tác thi đua, khen thưởng ngành giáo dục*.
- [4] Nguyễn Quốc Chí - Nguyễn Thị Mỹ Lộc (1996). *Đại cương về quản lí* (Giáo trình cho các lớp Cao học quản lí Giáo dục). Trường Đại học Sư phạm Hà Nội - Trường Cán bộ quản lí giáo dục.
- [5] Trần Kiểm (2004). *Khoa học quản lí nhà trường phổ thông*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.